

навчальних закладах, а й у сучасному виробництві та будь-яких інших сферах людської діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абашкіна Н. В. Професійна підготовка вихованців у навчальних закладах А. Макаренка і Г. Кершенштейна / Н. В. Абашкіна // Психологія і педагогіка. – 1998. – № 1. – С. 194.
2. Антологія педагогічності мисли Української ССР / сост. Н. П. Калиниченко. – М. : Высшая школа, 1988. – 642 с.
3. Бурлака Я. І. Історія педагогіки України: витоки, пошуки, проблеми / Я. І. Бурлака, Ю. Д. Руденко // Рідна школа. – 1992. – № 1. – С. 34.
4. Гриценко Л. І. А. Макаренко про гуманну роль соціуму у розвитку особистості / Л. І. Гриценко // Початкова школа. – 1998. – № 10. – С. 103.
5. Громовий В. В. Соціологічний експеримент А. С. Макаренка / В. В. Громовий // Рідна школа. – 1992. – № 1. – С. 80-85.
6. Гусак М. Історія педагогіки України: посібник для студентів / М. Гусак, Л. Мартіросян. – Луцьк: Видавництво ВДУ, 1996. – 164 с.
7. Зязюн І. А. Дж. Морено і А. Макаренко про соціометрію взаємин у групі / І. А. Зязюн // Психологія і педагогіка. – 1998. – № 1. – С. 189.
8. Історія педагогіки / за ред. М. С. Гриценка. – К. : Вища школа, 1973. – 468 с.
9. Макаренко А. С. Собрание сочинений: в 5 т. / А. С. Макаренко. – М. : Правда, 1971. – Т. 1. – 430 с.
10. Макаренко А. С. Собрание сочинений: в 5 т. / А. С. Макаренко. – М. : Правда, 1971. – Т. 2. – 381 с.
11. Макаренко А. С. Собрание сочинений: в 5 т. / А. С. Макаренко. – М. : Правда, 1971. – Т. 3. – 461 с.
12. Макаренко А. С. Собрание сочинений: в 5 т. / А. С. Макаренко. – М. : Правда, 1971. – Т. 4. – 430 с.
13. Макаренко А. С. Собрание сочинений: в 5 т. / А. С. Макаренко. – М. : Правда, 1971. – Т. 5. – 510 с.
14. Полонська-Василенко Н. Історія України: в 2 т. / Н. Полонська-Василенко. – К. : Либідь, 1992. – Т. 1, 2.
15. Розвиток освіти і педагогічної думки на Україні / за ред. М. Д. Ярмаченка. – К. : Вища школа, 1991. – 592 с.
16. Сухорський С. Ставлення сучасників А. Макаренка до його соціально-педагогічного експерименту / С. Сухорський // Психологія і педагогіка. – 1998. – № 1. – С. 74.
17. Хілліг Г. Подряпини на образі «видатного педагога» / Г. Хілліг // Радянська школа. – 1991. – № 3. – С. 34.
18. Цина А. Ю. Розвиток поглядів А. Макаренка на роль праці в школі / А. Ю. Цина, П. П. Артющенко // Психологія і педагогіка. – 1998. – № 1. – С. 147.

Дата надходження до редакції: 01.10.2014 р.

МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ЛЮДИНА І СУСПІЛЬСТВО: ЕКОНОМІЧНИЙ ТА СОЦІОКУЛЬТУРНИЙ РОЗВИТОК»

УДК 37091.2122:159.923.38:372.878

Іван ГАТРИЧ,
заслужений працівник культури України,
асистент кафедри музики
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

МУЗИЧНА ОБДАРОВАНІСТЬ ШКОЛЯРІВ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті проаналізовано різні підходи до визначення сутності та складових поняття «музична обдарованість школяра», виокремлено основні аспекти, котрі сприяють розвитку даного

виду обдарованості на уроках музики у загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: обдарованість, здібності, музична обдарованість, структура музичної

обдарованості, розвиток музичної обдарованості школярів.

В статті проаналізовані різні підходи до визначення сутності та складових понять "музикальна одаренність школьника", виділені основні аспекти, які сприяють розвитку даного виду одаренності на уроках музики в загальноосвітніх навчальних закладах.

Ключові слова: одаренність, здатності, музикальна одаренність, структура музикальної одаренності, розвиток музикальної одаренності школярів.

This article examines different approaches to determining the nature and components of the concept of "musical talent of the student", singled out the main aspects that contribute to the development of this type of talent in music lessons in secondary schools.

Key words: talent, ability, musical talent, the structure of musical talent, musical development of gifted students.

У сучасній соціокультурній ситуації розвиток суспільства залежить не тільки від матеріальних ресурсів, а й від того, якою мобільною буде життєдіяльність особистості, як повно і всебічно розкриється її творчий потенціал та обдарованість. За новим Державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти основною метою освітньої галузі "Мистецтво" є здатність учнів до художньо-творчої самореалізації і культурного самовираження. Саме шкільний період є сенситивним для становлення як дитячої обдарованості, так і креативних якостей особистості, яка творчо ставиться до дійсності, спроможна впливати на життя суспільства, здатна сприймати та усвідомлювати кращі зразки мистецтва, моделювати художньо-образний світ. Удосконалення системи музичної освіти є не тільки завданням педагогічних працівників, а й актуальною проблемою фундаментальної педагогічної науки, що динамічно змінюється у сучасних умовах.

Аналіз психолого-педагогічної літератури свідчить про особливу увагу з боку науковців до проблеми обдарованості, зокрема до питань індивідуальних відмінностей (Б. Ананьєв, Л. Віготський, С. Рубінштейн та ін.); визначення підходів до розуміння психологічних основ обдарованості (Дж. Гілфорд, Ж. Піаже, Н. Лейтес, О. Матюшкін, В. Моляко, К. Платонов, В. Рибалка, Т. Сушенко, В. Шадріков та ін.). Психолого-педагогічні аспекти формування творчої особистості досліджувались у роботах Ю. Бабанського, І. Беха, Д. Богоявленської, С. Сисоєвої, А. Маслоу, К. Роджерса та ін.

Зміни, що відбулися в системі навчання та громадській думці, передбачають орієнтацію на гуманізацію педагогічної системи, здійснення умов з метою розвитку індивідуальності кожної дитини, підлітка, юнака, що дозволить по-новому розглянути проблему музичної обдарованості. Сьогодні дослідження музичної обдарованості є традиційними в психологічній науці (Г. Айзенк, Б. Ананьєв, Д. Богоявленська, Н. Ветлугіна, Ф. Гальтон, Х. Гарднер, Дж. Гілфорд, Д. Кирнарська, Н. Лейтес, О. Матюшкін, О. Ростовський, С. Рубінштейн, Р. Стернберг, Б. Теплов, Ю. Цагареллі та інші). С. Науменко вивчає психологічну природу музичної

обдарованості та її вплив на загальний психічний розвиток дітей.

Незважаючи на широкий спектр досліджень процесу формування музичних здібностей, окремі аспекти його розвитку в шкільних умовах ще не достатньо вивчені, тому метою нашого дослідження стало вивчення теоретичних психолого-педагогічних основ розвитку музичної обдарованості школярів.

Дослідження проблеми музичної обдарованості, її структури залишається на сьогодні важливим науковим завданням, що потребує уточнення теоретичних уявлень про обдарованість у цілому та окремі її види зокрема.

Так, на сучасному етапі обдарованість можна розглядати як "системну якість" людини (Д. Богоявленська), "нову якість" (М. Амінов, Е. Голубева), цілісну характеристику об'єднання здібностей у систему (Є. Крупник, В. Шадріков).

Аналіз наукових досліджень призводить до висновку, що основними ознаками обдарованості є: яскравий прояв здібностей у будь-якому виді діяльності; творче бачення та привнесення в життя чогось нового, раніше неіснуючого; неабияке працелюбство; значний вплив на інших людей та навколишній світ; сила психічної енергії, що створює або руйнує простір.

Структурними елементами обдарованості найчастіше виокремлюють: загальні здібності, що обумовлюють простір можливостей людини, умови та своєрідність її діяльності; розумовий потенціал або інтелект, який забезпечує високий рівень пізнавальних можливостей; задатки, природні дані, що характеризують вираження нахилів індивіда; талановитість, наявність внутрішніх умов для видатних досягнень і діяльності [1; 2].

Значний проміжок часу поняття "обдарованість" було синонімом поняття "здібність". Однак, на думку С. Рубінштейна, обдарованість є комплексом якостей особистості.

Б. Теплов розумів обдарованість як сукупність здібностей, але стверджував, що окремі здібності набувають іншого характеру залежно від наявності та рівня розвитку інших [3].

«Близкуча» обдарованість чи талант – свідчення наявності високих здібностей усіх компонентів, необхідних для структури конкретної діяльності; інтенсивності інтеграційних процесів "усередині" суб'єкта, процесів, що задіюють його особистісну сферу.

Б. Теплов визначає музичну обдарованість як якісне своєрідне поєднання здібностей, від якого залежить успішність занять музичною діяльністю [3, с. 27]. Тобто глибокий теоретичний аналіз поняття музичної обдарованості, який здійснив науковець, свідчить, що співвідношення здібностей людини та музичної обдарованості не є однозначним. Досвід вказує на те, що яскраві здібності можуть не розкритися як музична обдарованість, не перетворитися на неї; одночасно обдарованість може виявитися на фоні звичайних, нефеноменальних музичних здібностей.

У контексті нашого дослідження під "музичною обдарованістю" розуміємо якісно своєрідне поєднання музичних здібностей особистості, емоційно-психологічного стану, креативності та свідомої наполегливої спрямованості до музичної

діяльності, що дозволяє їй досягти значних успіхів у творчості.

Спеціальною стороною музичної обдарованості, згідно з Б. Тепловим, є музичні здібності, що становлять музикальність [3, с. 44]. Під музикальністю на сучасному етапі розуміється сукупність здібностей, необхідних для успішної музичної діяльності. Основна ознака музикальності – переживання музики як вираження певного змісту. Музичне переживання за своєю суттю є емоційним переживанням, оскільки позаемоційним шляхом зміст музики досягнути не можна. Музикальність особливо виявляється в активній самостійній діяльності людини.

Порівняно з іншими здібностями, музикальність – біосоціальна якість особистості, у якої роль задатків досить значна (Л. Бочкарьов).

С. Савшинський характеризує музикальність, виходячи з виконавської діяльності учня, та пропонує таку класифікацію її якостей: художні (проникливість, змістовність, артистизм, емоційність виконання); технічні (віртуозність, точність гри); естетичні (темброве багатство звучання, нюансування). Розподіл цих якостей досить умовний, оскільки художні та естетичні якості виконання надто складно розділяти. Крім того, вищезазначені якості не завжди відображають рівень музичної обдарованості учня.

Ядром структури музикальності, згідно з концепцією Б. Теплова [3], є такі компоненти: ладове почуття – здібність емоційно розрізнити ладові функції звуків мелодії; здібність до слухового уявлення – здібність користуватися слуховими уявленнями, що відображають звуковисотний рух; музично-ритмічне почуття – здібність активно співпереживати музику, відчувати емоційну виразність музичного ритму і точно відтворювати його. Без указаних основних музичних здібностей, на думку Б. Теплова, не може бути іншої музичної діяльності. Додатковими є тембровий, динамічний, гармонійний і абсолютний види музичного слуху, а також психомоторика.

Відтак, структуру музикальності складають два провідні компоненти – емоційний і слуховий (відгук на музику і музичний слух). Тому й усі музичні здібності характеризуються синтезом цих компонентів. Так, найтонше розрізнення окремих елементів звукової тканини не можна назвати музичним сприйманням, якщо воно є лише розрізненням звукових комплексів, а не їх виразного значення. Водночас, емоційний відгук на музику (якщо це не почуття, що випадково виникло під час звучання твору) передбачає розрізнення її звукового складу.

Структура музичної обдарованості є цілісним утворенням і певною організацією якостей. Функціонувати таке утворення може тільки під впливом різноманітних якостей, що є компонентами структури музичної обдарованості. Дослідження компонентів, що належать до різних рівнів музичної обдарованості, при структурному вивченні цього розвитку обов'язково повинно бути поєднано з дослідженням видів взаємозв'язків між самими компонентами.

Останнім часом у роботах з музичної психології та педагогіки відзначається тенденція до розширення сфери музикальності, “виведення” її за рамки сенсорно-перцептивного рівня (“ритм-слух-пам'ять”), її інтелектуалізація [1]. Також вважається, що музичність – це первісно-природний стан людини, тобто немає дітей не музикальних,

якщо говорити про психічну норму, але є її різна якість і сила. Тому йдеться про вроджену природу музичної обдарованості. Однак у подальшому, для ефективного функціонування музичних здібностей їх потрібно цілеспрямовано розвивати. Школа як один із найважливіших інститутів соціалізації сприяє формуванню музичної обдарованості школярів, а застосування особистісно-центрованого підходу дозволяє оптимізувати цей процес.

Провідною проблемою сучасної музичної педагогіки є розвиток учителем чутливості дітей до музики, введення їх у світ краси й добра, відкриття в музиці животворного джерела людських почуттів і переживань. Уроки музичного мистецтва водночас є і носієм високих духовних цінностей, і засобом розвитку музичної обдарованості школярів.

Музичний розвиток розглядається як якісні зміни психічних процесів, що викликаються внутрішніми закономірностями музичних переживань дитини і зовнішніми обставинами її життя і виявляється у здатності сприймати музику, займатися практичною музичною діяльністю та у сукупності музичних знань, умінь та навичок.

Пропедевтичним етапом розвитку обдарованості школяра є його діагностика. Виявити музичність можна, проаналізувавши здібності учня за такими параметрами: добре відчуває ритм і мелодію, завжди вслуховується в них; добре співає; вкладає багато енергії та почуттів у гру на інструменті, у пісню чи танець; любить музичні записи, прагне піти на концерт або туди, де можна послухати музику; любить співати разом з іншими, щоб виходило злагоджено й добре; виявляє власні почуття у співі або музиці; створює оригінальні мелодії; добре володіє яким-небудь інструментом [2, с. 18].

У розвитку музичності можна виділити кілька етапів, а саме:

- підготовчий: накопичування і формування узагальнених слухових уявлень про певні композиційні структури в процесі виконання, прослуховування та аналізу музичних творів;
- зародження задуму: вибір постичного тексту для складання мелодії, театралізації, створення мелодійних характеристик діючих осіб казки, вибір музичних творів для імпровізації рухів, визначення тем для варіювання і складання ритмічних акомпанементів, вибір жанрів майбутніх творів;
- розвиток задуму: вибір засобів художньої виразності, створення варіантів;
- оформлення задуму;
- оцінка способів реалізації задуму: відповідність засобів виразності образному змісту і вимогам елементарних правил музичної логіки, виразність мелодії й ритму.

Сучасна школа вимагає пошуку таких методів навчання і втілення їх у навчальний процес, які стимулювали б її рефлексію, самосвідомість, прийоми саморегуляції власних дій і поведінки. На навчальних заняттях з музики пропонується виконання таких завдань, як аналіз свого ставлення до музичного твору; визначення почуттів, що викликає музика; оцінка своїх творчих можливостей у виконанні творів; знаходження способів самовираження у створенні музичної композиції. Практика самоаналізу і самовираження є умовою формування творчої особистості, здатної до саморегуляції, самостійності й самоактуалізації.

Процес розвитку музичних здібностей досить складний та довготривалий і знаходиться в прямій залежності від розумової, слухової, виконавчої діяльності дитини.

Основна роль у формуванні музичної обдарованості належить системним знанням (про музичні жанри, різноманітні музичні інструменти, техніку гри на них, побудову голосового апарату, правильну співацьку постановку, співацький голос, прийоми його розвитку, правила інтонуювання тощо), які спираються не тільки на теоретичну діяльність, але й розвивають індивідуальний музичний досвід молодшого школяра. Знання лежать в основі формування вмінь і навичок, через які здійснюється розкриття творчих здібностей. Оволодіння основним теоретичним та практичним матеріалом знань, широка обізнаність у галузі музичного мистецтва визначає високий рівень інтелектуального розвитку дитини, що є обов'язковою умовою розвитку музичної обдарованості молодшого школяра [1, с. 54].

Суттєве значення для розвитку музичної обдарованості мають і уявлення, адже справжнє засвоєння музичного матеріалу неможливе без уміння уявити те, що чуєш, про що співаєш чи граєш. Дитина не механічно сприймає та відтворює звуки, а пов'язує їх із характером музичного твору, його формою, засобами музичної виразності. Розвинена творча уява учня дає йому можливість формувати свій емоційний світ, здібність мислити образами.

Навички та вміння є інструментом реалізації музичних знань на рівні індивідуальної, групової чи колективної діяльності. У музичній діяльності такими навичками та вміннями є: здатність чути музику, диференціювати висоту та тембр звуків, сприймати мелодію як певну звуковисотну послідовність, впізнавати й відтворювати її, підбирати на певному музичному інструменті, точно інтонувати, вміння сприймати й уявляти співвідношення звуків, відчувати емоційну виразність музичного ритму й точно його відтворювати.

В умовах творчої роботи зі школярами (при помітній різниці їх загальномузичного і фахового рівнів) однією з найважливіших вимог педагогічної діяльності стає ретельне вивчення особистісних даних та ступінь їх прояву у виконавському розвитку кожного учня. Вивчення індивідуальності є тривалим і послідовним процесом спостережень, перевірок роботи школяра над засвоєнням навчального репертуару. Важливо з'ясувати, як він орієнтується в окремих музичних жанрах, фактурних, звукових труднощах творів, наскільки самостійно ним вивчаються твори та інструктивний матеріал, формуються та розвиваються виконавські навички.

Спостереження педагога мають бути спрямовані на виявлення психологічних особливостей особистості, наприклад, характеру, уваги та вольових якостей, ступеня працездатності та організованості в роботі, швидкості та точності реакції на вказівки педагога, рівня самостійного усвідомлення та опрацювання завдань та ін. Таким чином, різноманітність інтелектуальних проявів учня формує і розвиває його творчий потенціал.

Організація навчальної діяльності в сучасній школі, спрямована на розвиток музичної обдарованості дитини, також повинна відповідати внутрішнім закономірностям її вікового розвитку.

Як уже зазначалося, з розвитком здібностей та з віком дитини зростає роль соціальної підтримки, яка впродовж життя видозмінюється. Із зовнішньої вона дедалі більше переходить у внутрішню. Початкові етапи розвитку здібностей у дошкільному віці дуже часто залежать від випадку і пов'язані зі спонтанним і дуже часто несвідомим наслідуванням дитиною рухів, операцій і дій дорослих. Проте продовження діяльності й удосконалення себе в ній безперечно потребує ціннісної підтримки дорослих. Момент, коли вектори діяльності дитини співпадають із позитивною ціннісною підтримкою дорослих, стає відправною точкою для розвитку здібностей. У молодшому шкільному віці (етап співробітництва) розвитку ціннісної свідомості сприяють процеси рефлексії розвитку як власних здібностей і особистісних якостей, так і здібностей та особистісних якостей ровесників. Глибше пізнати та оцінити себе підлітку допомагає ситуація конкуренції за визнання, що характерна для цього віку. Проблема балансу між індивідуалізацією і соціальною інтеграцією гостро постає для юнацького віку і саме тому, як свідчать наші дослідження, обдаровані юнаки теж потребують ціннісної підтримки. У цьому вони відрізняються від підлітків, оскільки підтримка не обов'язково має йти від контактного оточення. Віртуальна підтримка талановитих людей, яку обдаровані юнаки часто черпають із біографічної літератури, прокладає їм шлях від соціальної залежності до автономності і самодостатності, що притаманні творчо обдарованій особистості. Але не завжди паралелі з реальними чи літературними героями, які здійснюються в пошуках норматизації своїх почуттів, переживань і конфліктів, виявляються ефективними. Досить часто виникають ситуації, коли неінтелігентне, прагматичне і вороже налаштоване до творчості оточення бере верх і ніби втягує обдарованих юнаків у своє ціннісне поле. Це призводить до втрати обдарованості.

Відповідно зростає необхідність ціннісної підтримки школяра – це система заходів, спрямованих на створення сприятливих умов для виникнення або збереження суб'єктивних цінностей, за допомогою яких людина реалізує потребу у визнанні [2, с. 33].

Зміст ціннісної підтримки вчителя полягає у створенні умов для розвитку суспільно схвалюваних способів задоволення потреби у визнанні і набуття у свідомості особистості ціннісного статусу. Особливістю здійснення ціннісної підтримки є її зорієнтованість на проблемні моменти у розвитку провідної діяльності окремого вікового періоду і на тих психічних новоутвореннях, які виникають у цій діяльності.

Таким чином, варто зазначити, що формування музичної обдарованості школярів вимагає тривалої, узгодженої роботи вчителя.

Отримані дані не вичерпують усіх аспектів досліджуваної проблеми. Подальші наші дослідження будуть спрямовані на вивчення розвитку музичної обдарованості особистості в умовах позашкільної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Акопян Л. О. Большие теоретические концепции в музыкознании: свет и тени [Електронний ресурс] / Л. О. Акопян // Музыкальная наука на

постсоветском пространстве : материалы Международной интернет-конференции / РАМ им. Гнесиных. – М., 2010. – Режим доступа : <http://musxxi.gnesin-academy.ru/wp-content/uploads/2009/12/Akopyan.pdf>.

2. Здібності, творчість, обдарованість : теорія, методика, результати досліджень / за ред. В. О. Моляко, О. Л. Музики. – Житомир : Рута, 2006. – 320 с.

3. Теплов Б. М. Психология музыкальных способностей : избранные труды : в 2 т. / Б. М. Теплов. – М. : Педагогика, 1985. – Т. 1. – С. 42-222.

Дата надходження до редакції: 09.07.2014 р.

УДК 37.013.42(477)

Світлана ЗАЄЦЬ,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної педагогіки,
соціальної роботи та історії педагогіки
Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ГУВЕРНЕРА В УМОВАХ СІМ'Ї

У статті обґрунтовано поняття соціального гувернерства та тенденції його розвитку в Україні; встановлено залежність між функціональними обов'язками, напрямками і ролями соціального гувернера та потребами й можливостями сім'ї; визначено завдання індивідуального навчання і виховання у векторі соціальної адаптації; окреслено теоретичну основу діяльності соціального гувернера й перспективи наукових досліджень його діяльності.

Ключові слова: соціальний гувернер, індивідуальна система, теорії виховання і навчання.

В статті обґрунтовано поняття соціального гувернерства і тенденції його розвитку в Україні; встановлено залежність між функціональними обов'язками, напрямками і ролями соціального гувернера к потребностям и возможностям семьи; определены задачи индивидуального обучения и воспитания в векторе социальной адаптации; намечена теоретическая основа деятельности социального гувернера и перспективы научных исследований его деятельности.

Ключевые слова: социальный гувернер, индивидуальная система, теории воспитания и обучения.

The concept of "social tutorship" and its trends in Ukraine are analyzed in the article. The correlation between the functional responsibilities and social roles of a tutor and needs and capacities of the family is defined, individual training and education goals in the vector of social integration are set up, the theoretical basis of the activity of a social tutor and his research perspectives are outlined.

Key words: social tutor, individual, theories of education and training.

Проблеми сучасної сім'ї вимагають появи нового фахівця – соціального гувернера, основна мета діяльності якого – реалізувати індивідуальний підхід у соціальному вихованні та активізувати соціальний розвиток особистості.

«Гувернер» та «соціальний гувернер» – поняття не тотожні, вони різняться за специфікою діяльності. На перший погляд, може здатися, що неможливо поєднати педагогічні явища, які є протилежними процесами: індивідуальний підхід у гувернерстві та соціальний розвиток особистості в соціальній педагогіці. Однак саме поєднання змістовної складової соціального виховання та індивідуального підходу уможливує оптимізацію споконвічного протиріччя між особистісним та соціальним розвитком. Якщо зважати тільки на індивідуальний підхід у гувернерстві, то навіть за умови вдалої організації такої виховної діяльності особистість розвивається дещо однобічно: здебільшого порушується формування комунікативних здібностей, не відбувається усвідомлення себе як частини певної групи, соціуму. Навіть якщо дитина відвідує гуртки та секції, спілкування з однолітками має обмежений характер, а тому мають додатково створюватися умови для її соціального розвитку. У цьому допоможе соціальне виховання як процес створення умов для розвитку соціальності особистості.

Водночас у сучасному неоднозначному соціальному просторі, коли виховання гармонійно розвинутої особистості потребує нових орієнтирів, індивідуальний підхід виявляється ефективним. А оскільки соціальне виховання – складова цього гармонійного розвитку, то індивідуальний підхід гувернерства у соціальному вихованні стає актуальним, зокрема, якщо йдеться про процес індивідуалізації на підґрунті адаптації та інтеграції в соціум як ієрархії соціального розвитку особистості [3].

Становлення та функціонування інституту гувернерства в історичній ретроспективі, переваги й недоліки розвитку соціального гувернерства в сучасних умовах, підготовку фахівців вивчають А. Бардінов, Л. Кобилянська, Н. Ковалевська, Є. Сарапулова, С. Теплюк, О. Шароватова та ін. Сучасні аспекти сімейної системи освіти обґрунтовані такими науковцями, як А. Барбінов, Н. Побірченко, С. Попиченко, Т. Тронько.